

Մ աշտոցի Արձագանգ

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Սուրբ Յակոբ Կիրակնօրեայ Դպրոցի ամսաթերթ
WWW.SOURPHAGOP.ORG (14-րդ տարի)

Այս թիւով.....

Ապրիլ ամսուան բացատրական
սոնացոյց Էջ 1-5

- Մեծ Պահքի 7 Կիրակիները
- Աւագ Երկուշաբթի
- Աւագ Երեքշաբթի
- Աւագ Չորեքշաբթի
- Աւագ Հինգշաբթի
- Աւագ Ուրբաթ
- Աւագ Շաբաթ

Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչի Խոր Կիրապ
Սուտքը Էջ 6

Նոր Կիրակի - Կրկնազատիկ Էջ 7-8

Եզակի Գիրեր Էջ 8

Շարական Նոր Կիրակիին Էջ 9

Յիսուսի Յաղթական Սուտքը
Երուսաղէմ Էջ 10

Թափուր Գերեզման, Լեցուն Կեանք Էջ 11

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը Էջ 12-15

Ինչպէս ոգեկոչել Մեծ Եղեռնի
նահատակներուն անմահ յիշատակը Էջ 16

Ապրիլ 2014 (ԻԱ տարի թիւ 8)

Յ... Յարութիւն

Խաչքարի Հեղինակ՝ Ժողովրդական Վարպետ,
Ռուբեն Նալբանդյան

Քրիստոս Յարեա՛ւ Ի Մեռելոց

Օրհնեալ է Յարութիւնն Քրիստոսի

Ապրիլ ամսուան բացատրական տօնացոյց

Շբթ. 5	Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ (Մուտն ի Վիրապ)
Կիր. 6	Մեծ Պահքի Զ. Կիրակի՝ ԳԱԼՍՏԵԱՆ
Շբթ. 12	Ղազարոսի Յարութիւն
Կիր. 13	ԾՍՂԿԱԶԱԸԴ
Բշ. 14	Աւագ Երկուշաբթի՝ յիշատակ Արարչագործութեան
Գշ. 15	Աւագ Երեքշաբթի՝ յիշատակ Տասը Կուսանաց
Դշ. 16	Աւագ Չորեքշաբթի՝ յիշատակ Մատնութեան
Եշ. 17	Աւագ Հինգշաբթի՝ Վերջին Ընթրիք, Ոսնկուայ, Խաւարում
Ուր. 18	Աւագ Ուրբաթ՝ Կարգ Խաչելութեան եւ Թաղման
Շբթ. 19	Աւագ Շաբաթ՝ Ճրագալոյց Սուրբ Զատկի
Կիր. 20	Սուրբ Զատիկ՝ Յիշատակ Քրիստոսի Յարութեան
Բշ. 21	Յիշատակ Մեռելոց
Եշ. 24	Յիշատակ Մեծ Եղեռնի
Շբթ. 26	Յիշատակ Գլխատման Ս. Յովհաննէս Մկրտիչի
Կիր. 27	Նոր Կիրակի (Կրկնագատիկ)

Մեծ Պահքը ունի **7 Կիրակիներ**, որոնք յատուկ եւ իմաստալից անուններ ունին. անոնց առաջին հինգը տեսանք անցեալ թիւով՝ ահա անոնցմէ յաջորդ երկուքը.

Զ. Գալստեան Այս կիրակի օրուան առակը Քրիստոսի աշխարհ գալուն խորհուրդը կը բացատրէ: Այդ օրուան աւետարանական ընթերցումին վերջին համարը՝ Մատթէոս 23.39 Քրիստոսի Գալստեան կ'ակնարկէ:

Է. Ծաղկազարդ Այսպէս կը կոչուի Քրիստոսի փառաւոր մուտքը Երուսաղէմ, իր խաչելութիւնն ու յարութիւնը կանխող Մէկշաբթի օրը: Այդ օր մանուկները եկեղեցի կ'երթան զարդարուած մուներով ու կը մասնակցին թափօրին:

« Ի ն չ ո՞ւ ողջը
մեռելներուն մէջ
կը փնտռէք: Հոս
չէ՛ ան. յարութի՛ւն
առաւ:»

Ղուկաս 24.5-6

Աւետարան, 1038 թ. Հրեշտակի
յայտնութիւնը իղարբեր կանանց

Աւագ Երկուշաբթին նուիրուած է աշխարհի՝ երկնքի և երկրի արարչագործութեան: Առաւօտեան ժամերգութեան ընթացքին աւետարանական ընթերցումները կը յիշատակեն «Անիծուած թզենիին» պատմութիւնը, երբ Յիսուս, Բեթանիայէն Երուսաղէմ վերադարձին, անէծքով չորցուց անպտուղ թզենին՝ ըսելով. «Եւ աղօթած ատեն ինչ որ հաւատալով խնդրէք՝ պիտի ստանաք»: (Մատթ., 21.22): Յիսուս անիծելով տերևներով զարդարուած, բայց անպտուղ թզենին՝ փարիսեցիներուն կ'ակնարկէր, ովքեր արտաքին բարեպաշտութեամբ զարդարուած էին, սակայն չունէին այդ բարեպաշտութեան հոգևոր պտուղը՝ բարի գործերը և ողորմածութիւնը:

Պտուղը այլաբանօրէն կը խորհրդանշէ մարդկային բարի գործերն ու առաքինութիւնները, որոնցմէ զուրկ մարդը կը պատժուի այս թզենիի օրինակով: Ինչպէս կ'ըսէ Ս. Յակոբոս առաքեալը՝ «Առանց գործերու հաւատքը անօգուտ է» (Յակոբոս, 2.20):

Աւագ Երկուշաբթի օրը չորցած թզենիի յիշատակն է: Քրիստոս Իր գործունէութեամբ բոլորին կը բուժէր և կեանք կը պարգևէր, սակայն միայն մէկ անգամ ան Իր զօրութիւնը գործածեց չորցնելու համար թզենին՝ ցոյց տալու համար, որ Իր խօսքը կենդանարար է, Ինքն ալ կը կենդանացնէ, բայց նաև կը դատէ: Քրիստոս չորցուց կանաչ թզենին և բուժեց չորցած ձեռքը: Քանի որ կը մօտենային Իր չարչարանքները, Քրիստոս թզենին չորցուց, որպէսզի առաքեալները չմտածէին, թէ Իր ուժերու թուլութեան պատճառով էր, որ չարչարանքներու մատնուեցաւ: Քրիստոս թզենին չորցուց նաև ցոյց տալու համար, որ Իր գալուստով այլևս պէտք չեն թզենիի տերևները, որոնցմով Ադամ կը ծածկէր իր մերկութիւնը, և որոնք կը ծառայէին իբրև ամօթի և խայտառակութեան ծածկոց: Այս օրուան մէջ Յիսուս նաեւ մաքրագործեց տաճարը:

Աւագ Երեքշաբթին ներքին ձեռով կապուած է նախորդ օրուան հետ. ան կ'ակնարկէ որ մեր առաքինի գործերու պտուղներով հոգեպէս պէտք է պատրաստ ըլլանք Քրիստոսի երկրորդ գալստեան, այլապէս կը չորնանք թզենիին պէս և երկնքի արքայութենէն դուրս կը մնանք հինգ յիմար կոյսերու նման: Օրուայ աւետարանական ընթերցումը կը պատմէ «Տասը կոյսերու» առակը (Մատթ., 25.1-13): Այս առակը հինգ իմաստուն և հինգ յիմար կոյսերու պատմութեամբ կը պատգամէ պատրաստ ըլլալ Տիրոջ գալստեան:

Աւագ Երեքշաբթի, երեկոյեան ժամերգութեան ընթացքին եկեղեցւոյ ատեան կու գան տասը կոյսեր: Անոնցմէ հինգը, ձեռքերնին պահած ունենալով վատող մումեր, կը խորհրդանշեն իմաստուն կոյսերը, իսկ միւս հինգը՝ մարած մումերով՝ յիմար կոյսերը:

Աւագ Չորեքշաբթի օրը կը յիշատակուի Բեթանիոյ մէջ կնոջ կողմէ Յիսուս Քրիստոսի օծումը և Տիրոջ մատնութիւնը: Մեղաւոր կինը նարդոսի ազնիւ ու թանկարժէք իւղով կ'օծէ Յիսուսը: Այս մասին աւետարանիչները զիրար լրացնող տեղեկութիւններ կը հաղորդեն: Աշակերտները կը բարկանան, քանի որ այդ իւղը վաճառելով կարելի էր շատ աղքատներու ողորմութիւն տալ: Աշակերտներու այս տրտունջին Յիսուս կը պատասխանէ. Աղքատները միշտ ձեզի հետ ունիք եւ երբ որ ուզէք՝ կրնաք անոնց բարիք գործել, բայց զիս չունիք ձեզի հետ: Կնոջ կողմէ Յիսուսի օծումը կը կանխանշէ անոր թաղուիլը: Այս կինը ինչ որ կրնար՝ ըրաւ. իմ մարմինս սկիզբէն օծեց թաղումիս որպէս նշան, կ'ըսէ Քրիստոս:

Աւագ Չորեքշաբթի օրուայ աւետարանական ընթերցումը կը յորդորէ չարաշահել Աստուծոյ ունեցած սէրն ու վստահութիւնը և, յիշելով մարդկութեան համար անոր կրած չարչարանքներն ու մահը, չշեղիլ ճշմարիտ ճանապարհէն, երկրպագել ու փառաւորել զԱստուած:

Աւագ Հինգշաբթի

Խորհրդաւոր

ընթրիքի յիշատակի օրն է: Աւագ Հինգշաբթի առաւօտեան բոլոր եկեղեցիներուն մէջ կը մատուցուի Ս. Պատարագ՝ ի յիշատակ Խորհրդաւոր ընթրիքի ժամանակ Քրիստոսի կողմէ Ս. Հաղորդութեան խորհրդի հաստատման:

Վերջին ընթրիքէն ետք Յիսուս ջուրը լեցուց կոնքի մէջ, ծունկի եկաւ իր աշակերտներուն առջև և խոնարհաբար լուաց անոնց ոտքերը՝ հեգութեան և խոնարհութեան իբր օրինակ ծառայելով:

Այս օրը եկեղեցիներու մէջ կատարուող ոսնկուայի արարողութենէն ետք հաւատացեալներուն կը բաժնուի օրհնուած իւղ, զոր հաւատացեալները կը գործածեն հիմնականին մէջ հիւանդութիւններու դէպքին կամ կը խառնեն տան մէջ ունեցած իւղին:

Աւագ Հինգշաբթի օրը կը յիշատակուի Քրիստոսի կողմէ Սուրբ Հաղորդութեան խորհուրդի հաստատումը: Քրիստոս վերջին ընթրիքի ընթացքին հացն ու գինին ճաշակելու տուաւ իր աշակերտներուն՝ ըսելով որ հացը Իր մարմինն է, իսկ գինին՝ Իր արիւնը, որ կը հեղու մարդոց մեղքերու քաւութեան համար: Մերժելի և անընդունելի են աղանդաւորական այն բոլոր տեսակէտները, որոնց համաձայն հացն ու գինին պարզապէս Քրիստոսի մարմնի արեան խորհրդանիշ են: Այսպիսի պնդումները կը հակասեն Քրիստոսի բառերուն: Ան հաղորդութեան համար երբեք չօգտագործեց խորհրդանիշ բառը: Քրիստոս նաև մէկ այլ տեղ ըսաւ, որ ով որ Իր մարմինն

ու արիւնը չճաշակէ, երբեք յաւիտենական կեանք պիտի չունենայ:

Աւագ Հինգշաբթի երեկոյեան կը կատարուի ոսնկուայի արարողութիւնը: Խորանի վրայ բարձրաստիճան հոգևորականը, զոգնոց կը կապէ եւ կը լուայ ու իւղով կ'օծէ 12 հոգիի ոտքերը: Այս՝ ան կ'ընէ Քրիստոսի արարքի նմանողութեամբ, երբ Քրիստոս լուաց իր 12 աշակերտներու ոտքերը՝ խոնարհութեան նշան ցոյց տալով ու ըսաւ թէ՛ *«Ես ձեզի օրինակ մը տուի, որպէսզի դուք ալ իրարու ընէք այն՝ ինչ որ ես ձեզի ըրի»*: *Յովհաննէս 13.15*

Աւագ Շաբաթ

օրը կը յիշատակուի Դժոխքի ակերումը եւ տեղի կ'ունենայ Ճրագալոյցի պատարագը: Այդ երեկոյ, եկեղեցւոյ վառած մոմերէն կը վառուին բազմաթիւ մոմեր եւ ճրագներ եւ հաւատացեալները այդ մոմին լոյսը կը բերեն իրենց տունները իբրեւ խորհրդանիշ Յիսուսի յարութեան ուրախ ակտիսին: Այդ երեկոյ վերջ կը գտնէ նաեւ Մեծ Պահքը:

Աւագ Ուրբաթը Մեր Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի չարչարանքներու եւ խաչելութեան յիշատակի օրն է: Քանի որ, ըստ եկեղեցական օրենքի, երեկոյեան ժամերգութենէն ետք օրը կը փոխուի, ապա չարչարանքներուն նուիրուած արարողութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի երեկոյեան: Արարողութեան ընթացքին կ'ընթերցուին համապատասխան Աւետարաններ, իսկ խորանի վրայ վառող 12 մումերը կը խորհրդանշեն առաքեալները: Երբ ընթերցուի առաքեալներու՝ Քրիստոսին լքելու մասին հատուածները, վառող մումերը հերթով կը մարեն: Յուդային խորհրդանշող մումը սև գոյն կ'ըլլայ: Աւագ Ուրբաթ օրը ծաղիկներէ եւ մշտադալար ծառերու ճիւղերէ կը պատրաստուի Քրիստոսի խորհրդանշական գերեզմանը և երեկոյեան ժամերգութիւնէն ետք, հոգևորականները, հաւաքուելով գերեզմանի մօտ, կ'երգեն Խաչի Քո Քրիստոս օրհներգը, այնուհետև բոլորը կը համբուրեն գերեզմանին վրայ դրուած խաչն ու Աւետարանը:

Մարդիկ սովորաբար կը վախնան մահէն, սակայն Քրիստոսի մահով և յարութեամբ արդէն մահը մեզի համար սարսափելի չէ, որովհետև մենք գիտենք

յարութեան մասին: Այդ իսկ պատճառով ծաղկահիւս այս գերեզմանը ոչ թէ մահ, այլ կեանք, յաւիտենութիւն ու երանութիւն կ'աւետէ:

Խաւարման արարողութեան ժամանակ խորանին վրայ կը վառին տասներկու հաւասարաչափ մումեր և մէկ հատ մեծ՝ անոնց միջև: «Խաւարման» ընթացքին՝ աւետարաններէն կը կարդացուին եօթ հատուածներ, որոնք կը բովանդակեն 1. Յիսուսի՝ Գեթսեմանիի պարտեզին մէջ աղօթելը, 2. Յուդայի մատնելը, 3. Յիսուսի՝ ամբոխի ձեռքը յանձնուիլը, 4. Աննայի և Կայիափայի առաջ տարուիլը, 5. ապտակուիլը, 6. անարգուիլն ու 7. Պետրոսի երեք անգամ Յիսուսը ուրանալն ու զղջալը: Աւետարանական ընթերցումները կ'ընդմիջուին սաղմոսներու ընթերցանութեամբ և Ս. Ներսէս Շնորհալիի հեղինակած շարականներով: Ամէն աւետարանական ընթերցումէ ետք, կը մարեն տասներկու մումերէն երկուքը՝ իւրաքանչիւր կողմէն մէկական, վերջաւորութեան կը փայ միայն մէջտեղի մեծ մումը: Եւս մէկ շարականէն ետք կը մարեն եկեղեցւոյ բոլոր լոյսերը, և կ'երգուի «Փառք ի բարձունս»-ը, զոր առջին անգամ ըսեր են հովիւները. «Բարձունքներուն մէջ Աստուծոյ փառք, խաղաղութիւն երկրի վրայ եւ մարդոց միջեւ հաճութիւն» (Ղուկ. 2.14): Այս երգի վերջին խօսքերէն «Ծագեա»-ի ժամանակ դարձեալ կը վառին լոյսերը: Մումերը մարելը կը խորհրդանշէ աշակերտներու ձգելն ու փախչիլը, իսկ մէջտեղի մումը կը խորհրդանշէ Քրիստոսը, որ փառքեր է միայնակ:

Ուրբաթ օրը տեղի կ'ունենայ կարգ Խաչելութեան, իսկ երեկոյեան ժամերգութենէն յետոյ նախատօնակի արարողութեան ընթացքին՝ կը կատարուի Թաղման կարգը, երբ Յիսուս Քրիստոսի խորհրդանշական գերեզմանը՝ պատրաստուած ծաղիկներէ և ծառի ճիւղերէ կը պտտի եկեղեցւոյ շուրջ ի տես հաւատաւոր ժողովուրդին:

Մուրբ Գրիգոր Լուսավորիչի Խոր Վիրապ մուտքը

Մուրբ Գրիգոր հայաստանեայց եկեղեցւոյ առաջին պաշտօնական հայրապետը կը նկատուի որ Ոսկեդարու գրողներէն Ագաթանգեղոսի կողմէ նկարագրուած է իբր Քրիստոնէութիւնը հայ ժողովուրդին մօտ հաստատող եւ տարածող հիմնական դէմք: Անոր կրօնական աշխատանքը այնքան ազդեցիկ եւ որոշիչ եղած է որ ան նկատուած է հայ ժողովուրդի «Հայր եւ Լուսավորիչ»:

Հայաստանեայց եկեղեցին տարին քանի մը անգամ կը յիշատակէ Մուրբ Գրիգորի անունը, հիմնուելով անոր կեանքի յատկանշական հանգրուաններուն վրայ: Այսպէս՝ Խոր Վիրապ մտնելը, Խոր Վիրապէն ելլելը, եւ «Գիւտ նշխարացը»:

Վարի շարականի հեղինակը Յովհաննէս Երզնկացին է (Պլուզ) (1220/30-1293թթ.): Այս շարականը կ'երգուի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչին նուիրուած երեք տօներէն առաջինին՝ “Մուտն ի վիրապ”-ի ժամանակ: Այդ օրը Գալստեան Կիրակիին նախորդող Շաբաթ օրն է:

Կանոն՝ Սրբոյն Գրիգոր Լուսավորչին Մտնելոյն ի Վիրապն

Այսօր գուարճացեալ ցնծայ եկեղեցի. դրախտ աստուածատունկ ծաղկեալ. յորմէ տուաւ մեզ տունկն անմահութեան տէր Գրիգորիոս. եւ պտղո՞՞ս իւրով ելից գտիեզերս ամենայն:

Բարունակ ողկուգաբեր ճշմարիտ որթոյն. մշակեալ հայրական աստուածային աջոյն. յորմէ բղիւեաց բաժակն ուրախարար տրտմեցելոյ ազինս. որով արբեալ զմայլեցաք յուրախութիւն հոգեւոր:

Գարնանաբեր հնչու՞՞ն հարաւային հողմոյն. ճառագայթեալ հրով աստուածային Հոգւոյն. որով հալեցաւ սառն կռապաշտութեան հիւսիսաբնակ ազանց. եւ եղեն ծաղկեալք աստուածային գիտութեամբն:

Մ ու Ր Ր Գ Ր ի գ ո Ր Լ ո ս ա Վ ո Ր ի չ ի Ա ջ Ր

Փակեալ խորան

Մեծ պահքի շրջանին, եկեղեցիներէն ներս խորանները փակ կը մնան: Միակ բացառութիւնն է Ս. Գրիգոր Լուսավորչի «Մուտն ի Վիրապ» տօնի առիթով մատուցուած պատարագը որ կը կատարուի բաց խորանով:

ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻ – ԿՐԿՆԱԶԱՏԻԿ

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ

Արեւելեան Եկեղեցիներ Չատկին յաջորդող Կիրակիին կու տան ՆՈՐ մակդիրը, այն բացայայտ պատճառով, որ Չատկիը ըլլալով գերազանց Կիրակին, անոր յաջորդողը կ'ըլլայ սկիզբը տարւոյն բոլոր Կիրակիներուն: Հայաստանեայց Եկեղեցին, սակայն, ունի ուրիշ անուանակոչում մը այս Կիրակիին համար – ԿՐԿՆԱԶԱՏԻԿ – ինչ որ կը նշանակէ թէ այս Կիրակիին կը կրկնուին Չատկական ուրախութիւնները, ինչպէս նաեւ Չատկին տիրող հոգեւոր ու ընկերային մթնոլորտը:

Ըստ այս Կիրակիի շարականներու մեկնաբանութեան Նոր Կիրակիին իր մէջ կը բովանդակէ մարդկային կեանքի վերանորոգութեան խորհուրդը: Բնութեան գեղեցկագոյն երեւոյթներէն է վերանորոգութիւնը: Ծառերն ու ծաղիկները անձրեւով ու արեւով յազենալէ յետոյ կ'արթնան, կը վերակենդանան: Արտաքին ազդակներ անհրաժեշտ են նաեւ մեր ներքին կեանքի վերանորոգութեան համար: Մեր գաղափարները, մեր համոզումները, մեր սէրը, մեր հաւատքը եւ այն ամէնը, որոնք չեն երեւիր եւ որոնք սակայն կը կազմեն մեր ներքին կեանքը, ներքին մարդը, կը կարօտին նոր ներարկումի, նոր աւիշի, նոր արեւի եւ անձրեւի:

Յիսուս է մարդկային բանական կեանքի գերագոյն վերանորոգիչը: Ան վերանորոգեց Հին Ուխտը, որ մաշած էր այլեւս եւ իր նպատակին չէր ծառայէր, այլ՝ Աստուծոյ նոր նպատակին անբաւարար էր: Յիսուս պէտք տեսաւ ՆՈՐ ՈՒԽՏ մը հաստատել նոր քարոզութեամբ եւ գայն կնքեց իր արիւնով: Նորոգեց հին պատուիրանները. նոր «զինին» նոր «տիկերու» մէջ լեցուց: Ամէն մարդ որ կը լսէր իր քարոզութիւնը կամ ականատես կ'ըլլար իր հօր գործերուն զարմացած կամ զայրացած կ'ըսէր. «Այս ի՛նչ նոր ուսուցում է» (Մարկ. 1.27): Յիսուս «նոր պատուիրան» տուաւ համայն մարդկութեան – սիրոյ պատուիրանը:

Առաքեալները, որոնք հոգեւին նորոգուած էին Քրիստոսի քարոզութեամբ, յարութեամբ ու մանաւանդ Սուրբ Հոգիի ներգործութեամբ, նոյն վերանորոգութիւնը կը թելադրեն բոլորին: Պօղոս Առաքեալ, որ արդարեւ Յիսուսի ուղղակի եւ անմիջական ազդեցութեամբ հոգեպէս եւ հիմնովին վերակենդանացաւ, իր նամակներուն մէջ հօր շեշտ կը դնէ այս լարին վրայ: «Չարութեան հին խմորը դուրս նետեցէք ձեզմէ, որպէսզի ամբողջութեամբ նոր եւ անխմոր զանգուած մը ըլլաք:» (Ա. Կորնթ. 5.7): Կը պնդէ «Նոր մարդ, նոր արարած» ըլլալու անհրաժեշտութեան վրայ: «Ոչ թլփատուած ըլլալը եւ ոչ ալ անթլփատ փաւր բարոյական մարդի մէջ արժէք մը կրնան ներկայացնել. էականը «նոր արարած» ըլլալն է (Գաղ. 6.15): «Ուստի մոռցէ՛ք ձեր հին ինքնութիւնը, այսինքն՝ ձեր նախկին ապրելակերպը, որ խաբուսիկ ցանկութիւններով ապականած էր, վերանորոգուեցէ՛ք հոգիով՝ ձեր մտածելակերպը փոխելով...» (Եփս. 4. 22-23): «Մոռցէ՛ք ձեր հին կեանքն ու նախկին գործերը եւ նոր մարդ եղէ՛ք ձեր Արարչին պատկերին համաձայն նորոգուելով, որպէսզի կարենաք զինք ճանչնալ» (Կող. 3. 10): «Ուստի չենք թուլնար բնաւ: Նոյնիսկ եթէ մարմնապէս հետզհետէ կը քայքայուինք, բայց ներքնապէս կը նորոգուինք օրէ օր»: (Բ. Կորնթ. 4.16):

Ու Նոր Կտակարանը իր վախճանին կը բերուի երբ Յայտնութեան Գրքի Տեսանողը կ'ըսէ. «Ապա տեսայ նոր երկինք եւ նոր երկիր մը, որովհետեւ նախկին երկինքն ու նախկին երկիրը անյայտացան... Ան որ գահին վրայ նստած էր, ըսաւ. ահաւասիկ ամէն ինչ նոր կը

դարձնեն» (Յայտ. 21. 1,5):

Քրիստոնեական հիմնական այս գաղափարին յատկացուած է Նոր Կիրակին: Եւ օրուան շարականը, որ Ներսէս Լամբրոնացիի քերթողական բարձր ոճով գրչին արգասիքն է, կը յայտարարէ մարդկային ազգի նորոգութիւնը մեղքի եւ մահուան հնութենէ եւ կը հռչակէ այս Կիրակին իբրեւ Նաւակատիքը, այսինքն սկիզբը մեր փրկութեան:

Շարականին սկիզբը յիշուած «Նորոգեալ Կղզիք»ը քրիստոնեայ դարձած ազգերն են. նոյն նշանակութիւնը ունի յաջորդ տողի «Եկեղեցիք հեթանոսաց» բացատրութեան հետ: Շարականի երկրորդ տունով Սրբազան բանաստեղծը խօսքը կ'ուղղէ «Հարսին», այսինքն Եկեղեցիին, ըսելով. «Ներսէն զարդարուէ ոսկեճամուկ զգեստներով պճնուած». այսինքն առաքինութիւններով եւ սրբութեամբ նորոգուէ: Երրորդ տունի «Միոնի Որդիները» եկեղեցիի զաւակներն են: Շարականի այս համարով կը թելադրուի անոնց. «Ուրախացէք ի Քրիստոս թագաւորն» եւ ձեր հոգիներուն հնութենէն նորոգուած ըլլալու առիթով Նաւակատիք տօնեցէք եւ օրհնեցէք հրեշտակներու հետ «փառաց թագաւոր» Քրիստոսը:

Երանի անոնց, որոնց մէջ չէ մեռած եռանդը, հաւատքը եւ տրամադրութիւնը վերանորոգուելու: Անոնք պիտի նմանին հզօր արծիւին, որ ամէն տարի կը փոխէ իր փետուրները եւ խորհրդանշանը կը հանդիսանայ երկարակեցութեան եւ անսպառ ոյժի: Անոնք պիտի նմանին խնձորենիին որ ամէն տարի նոր ծաղիկներով եւ նոր տերեւներով կը պատմուճանուի, եւ ամէն տարի նոր պտուղներով կը բեռնաւորուի:

* * * * *

Եզակի գիրեր
Հայերէն գիրերով Sudoku

զ	ա	թ	զ	դ	բ	ե	ը	է
դ	զ	է	ը	զ	ե	թ	բ	ա
ե	ը	բ	թ	ա	է	զ	զ	դ
թ	է	ա	բ	ը	զ	դ	ե	զ
զ	ե	դ	ա	է	թ	ը	զ	բ
բ	զ	ը	դ	ե	զ	զ	է	թ
ա	դ	ե	է	բ	ը	զ	թ	զ
ը	բ	զ	զ	թ	ա	է	դ	ե
է	թ	զ	ե	զ	դ	բ	ա	ը

		ե			է		ա	թ
	զ			բ				ը
թ		է				դ		
	թ	զ			բ			
			զ			զ	է	
		թ				է		զ
ը				ա			զ	
դ	զ		ե			ա		

Նախորդ «Եզակի գիրեր»ուն լուծումը

Ամբողջացուր քառակուսիները, գործածելով ա, բ, գ, դ, ե, զ, է, ը, թ գիրերը պայմանաւ որ միայն մէկ անգամ գործածես իւրաքանչիւր գիր, իւրաքանչիւր

- . հորիզոնական գիծի վրայ
- . ուղղահայեաց գիծի վրայ եւ
- . իննեակ քառակուսիի մէջ:

Շարական Նոր Կիրակիին

- Օրհնութիւն -

Նորոգեալ կրողիք առ Աստուած, եկեղեցիք հեթանոսաց,
Ի գլխոց լերանց գոչմամբ ձայնի, տուք ըզփառս Աստուծոյ.
Եւ պատմեցէք զքաջութիւն Յարուցելոյն ի մեռելոց:

Երկնաւոր փեսային հարսնացեալ եկեղեցի Աստուծոյ,
Զարդարեա ի ներքոյ ի հանդերձրս յոսկեհուորս պրսակեալ.
Քանզի ահա գայ առ քեզ Քրիստոս փառաց թագաւորն:

Բախացեալ որդիք Սիոնի, ի թագաւորն Քրիստոս,
Տօնեցէք ցնծութեամբ զնաւակատիս հոգւոց մերոց նորոգեալք ի հնութենէ.
Եւ ընդ հրեշտակս օրհնեսցուք զՔրիստոս փառաց թագաւորն:

Սքանչելի է խորհուրդ տնօրէնութեան քո, Քրիստոս,
Որ իջեր է ի Հօրէ, ի սէր հարսին եկեղեցւոյ զոր ընտրեցեր.
Որով փառաբանիս, Քրիստոս, անմահ թագաւոր:

Երեւեցար յարուցեալ եկեղեցւոյ քո հիմանցն,
Յորմէ Թովմաս հրաժարէր ոչ հաւատալ զքեզ տեսողացն.
Որում ցուցեր այսօր փափաքողին զվերըս մարմնայդ:

Սարսելով Թովմայի շօշափէր զխոցուած տիգին եւ զբեւեռացն,
Եւ գոչելով վերաձայներ Տէր եւ Աստուած դաւանելով ըզյարուցեալդ.
Որով առաք զերանին որք ոչ տեսեալ հաւատացար:

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Նորոգուած կողմներ, Ազգերու եկեղեցիներ,
Լեռներու կատարներէն բարձրաձայն փառք տուէք Աստուծոյ.
Եւ պատմեցէք քաջութիւնը Յարուցեալին:

Երկնաւոր փեսային հարսնացեալ եկեղեցի Աստուծոյ,
Զարդարուէ ներքնապէս ոսկեհուռ հանդերձներով պճնուած.
Քանզի կ'իջնէ քեզի Քրիստոս փառաց թագաւորն:

Ուրախացէք, Սիոնի որդիներ, Քրիստոս թագաւորով,
Տօնեցէք ցնծութեամբ նաւակատիքը մեր հոգիներուն.
Եւ օրհնեցէք հրեշտակաց հետ զՔրիստոս, փառաց թագաւորն:

Սքանչելի է, Քրիստոս, խորհուրդը տնօրէնութեանդ,
Որ իջար Հօրմէ ի սէր Հարսիդ եկեղեցւոյ,
Որմէ փառք կը ստանաս, Քրիստոս, անմահ թագաւոր:

Երեւեցար յարուցեալ եկեղեցւոյդ հիմքերուն,
Իսկ բացական, Թովմաս, չէր հաւատար տեսնողներուն.
Որուն սակայն ցոյց տուիր այսօր վերքերը մարմնայդ:

Սարսափահար Թովմաս կը շօշափէր հետքը վերքիդ եւ զամերուն,
Ու բարձրաձայն յարուցեալդ Տէր եւ Աստուած կը դաւանէր:
Որով մենք ալ երանուեցանք, զի չտեսած Քեզ հաւատացինք:

Յիսուսի յաղթական մուտքը Երուսաղէմ (Ղուկաս 19.29-40)

Երբ Յիսուս Մօտեցաւ Բեթփագէի եւ Բեթանիայի, մօտիկը այն լերան որ Ձիթենեաց կը կոչուի, աշակերտներէն երկու հոգի դրկեց անոնց պատուիրելով.

- Գացէք սա դիմացի գիւղը: Հագիւ մտած՝ հոն կապուած աւանակ մը պիտի գտնէք, որուն վրայ ո՛չ որ նստած է տակաւին: Քակեցէք զայն եւ բերէք: Եթէ ոեւէ մէկը հարցնէ թէ ինչո՞ւ կը քակէք, իրեն ըսէք՝ «Տէրը պէտք ունի անոր»:

Երկու աշակերտները գացին եւ ամէն ինչ գտան այնպէս ինչպէս Յիսուս ըսած էր իրենց: Աւանակը հոն էր: Եւ մինչ կը քակէին զայն, անոր տերերը ըսին իրենց.

- Ինչո՞ւ կը քակէք աւանակը:

Անոնք պատասխանեցին.

- Տէրը պէտք ունի անոր:

Եւ զայն բերին Յիսուսի: Ապա իրենց վերարկուները դրին աւանակին վրայ եւ Յիսուսը հեծցուցին անոր վրայ: Եւ մինչ կը յառաջանար, ժողովուրդը վերարկուները ճամբուն կը փռէր:

Երբ մօտեցաւ Երուսաղէմի, հոն ուր Ձիթենեաց լերան գառիվարը կը սկսէր, աշակերտները բոլորն ալ սկսան ուրախութեամբ եւ բարձրաձայն զԱստուած օրհնաբանել իրենց տեսած բոլոր հրաշագործութիւններուն համար, ըսելով.

«Օրհնեալ է թագաւորը որ կու գայ Տիրոջ անունով. խաղաղութի՛ւն երկինքի մէջ եւ փա՛ որ Բարձեալին»:

Փարիսեցիներէն ոմանք ամբոխին մէջէն ըսին Յիսուսի.

- Վարդապե՛տ, աշակերտներդ սաստէ որ լռեն:

Յիսուս պատասխանեց.

- Կ'ըսեմ ձեզի, որ եթէ ստոնք լռեն՝ քարերը պիտի աղաղակեն:

«Մուտք Երուսաղէմ» Մանրանկար՝ Հեթում Բ. թագաւորի ճաշոցէն 1286 Կիլիկիա

ԹԱՓՈՒՐ ԳԵՐԵԶՄԱՆ, ԼԵՑՈՒՆ ԿԵԱՆՔ*

«Զի՞ խնդրեք զկենդանին ընդ մեռեալս. չէ աստ, այլ յարեալ»

Քրիստոսի յարութեան հիմնական դասը այս է - ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՇՏ ՊԻՏԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԷ: Վա՛յ անոր որ կը մոռնայ այս աստուածահաստատ իրողութիւնը: ...

Այդ դասը մեր ժողովուրդը սորվեցաւ առաջին իսկ օրէն, Առաքեալներու տիրախօս բերաններէն, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի լուսաճաճանչ շրթներէն, Մեսրոպ Մաշտոցի հոգեճառագայթօրէրէն, չարը խոցող Վարդանի նիզակէն, հայագործ ճարտարապետական կոթողներէն, գունազեղ մաքաղաթեայ ձեռագիրներէն, նրբարուեստ խաչքարերէն, աղօթամբմունջ ու յաւերժախօս վանքերէն, քրիստոսագգեստ եւ քրիստոնէատիպ հայ սուրբերէն ու մահն իրենց արեամբ նուաճող նահատակներէն ու մարտիրոսներէն:

Եւ այդ դասը ան չմոռցաւ երբեք հազարամեայ իր պատմութեան ընթացքին, մինչեւ ահաւորագոյն այն օրը երբ իր գոյութիւնը ծանր, մահացու հարցականի տակ դրուեցաւ Համաշխարհային Առաջին Պատերազմի ընթացքին հայութեան դէմ մեր դարաւոր թշնամիին կողմէ փորձուած ցեղասպանութեան հարուածին տակ: Գերեզման բացուեցաւ իր ոտքերուն առջեւ: Շատ անհատներ նոյնիսկ կարեւորագոյն դէմքեր, ծառի բունէն ինկող ճիւղերու պէս ինկան այդ համայնակուլ գերեզմանին մէջ: Բայց գերեզմանը փաց միշտ թափուր...: Որովհետեւ հոգին, համայնական անձնաւորութիւնը, ազգն ու եկեղեցին մերժեցին իջնել գերեզման: Քրիստոս ինք դուրս եկած էր գերեզմանէն եւ հոչակած էր անժխտելի իրողութիւնը թէ՛ ճշմարտութիւնը, բարութիւնը, արդարութիւնը, հաւատքը, յոյսը, սէրը չեն կրնար թաղուիլ: Եւ անոնք տարրացած էին «մեռնող»ներու կամաւոր մահուամբ անշնչացեալներու կեանքերուն մէջ:

Մենք գերեզման չեղանք: Հակառակ անոր որ մեր ողջ երկիրը մարդիկ ուզեցին գերեզմանի վերածել, մենք փացինք անգերեզմանելի, որովհետեւ մեր կեանքը այնքան լեցուն էր յարուցեալ Քրիստոսով, որ չէր կարելի զայն պարփակել հողի ընդերքին մէջ: Գերեզմանը մեզի համար փաց միշտ թափուր, որովհետեւ կեանքը մեզի համար եղաւ միշտ լեցուն...:

Յարութեան տօնը, սիրելի՛ք, պէտք է դառնայ մեզ համար *ուխտի*՝ նուիրականութեամբ օծուն օր մը, որուն ընթացքին անմահութեան եւ յաղթանակի յոյսն ու հաւատքը վերապրեցնելով մեր գիտակցութեան, կամքին ու կեանքին մէջ՝ անձնաշեշտ խոստումով պրկենք մեր ուժերը հոգեկան արժեքներու գերադասման կենսափիլիսոփայութեամբ շարունակելու մեր գոյութիւնն ու առաքելութիւնը աշխարհի մէջ: Աշխարհը, այս օրերուն մանաւանդ, «Աւագ Ուրբաթ» է մեր չորս դին ...: Դաւեր, ուրացումներ, խաչաչարչարումներ, հոգեքանդ բարքեր, մարդակործան կենցաղ ու վարք Գեթսեմանիի են վերածեր այս աշխարհը, ուր մարդիկ, սակայն, քրիստոսեան անձկութիւնը ապրելու տեղ հաճոյքին, հաճելիին են յանձնուէր կոյր ինքնամոռացութեամբ: Պէտք է մեզմէ հեռացնել օտարացման դառն բաժակը: Մենք պէտք չէ օտարանանք մեր աստուածատիպ մարդութեան եւ քրիստոնէատիպ հայութեան...:

* Հաստուած՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Գարեգին Բ. (այսպէս Ամենայն Հայոց Գարեգին Ա.) կաթողիկոսի «ԵՍ ՅԱՂԹԵՅԻ ԱՇԽԱՐՀԻ...» ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ զիրքէն:

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը
Մանկապարտեզի անկիւն

Յիսուսի յարութիւնը:

Այս տարի Յարութեան Տօնը Ապրիլ --ին է:

Ամբողջացո՛ւր ըստ Մատթէոս 28.1-7 համարներուն

տեսնէք, աշակերտներուն, Գալիլիա, քարը, փնտոէք, յարութիւն, Կիրակին, հրեշտակը, երկրաշարժ

Շաբաթ երեկոյէն ետք, երբ ----- կը բացուէր, Մարիամ Մագդաղենացին եւ միւս Մարիամը գերեզմանը տեսնելու եկան: Յանկարծ զօրաւոր ----- մը եղաւ եւ Աստուծոյ ----- երկինքէն իջնելով՝ գլորեց գերեզմանի մուտքին դրուած ----- եւ նստաւ անոր վրայ: Հրեշտակը կիններուն ըսաւ. «Դուք մի՛ վախնաք. գիտեմ որ խաչուած Յիսուսը կը ----- : Հոս չէ, որովհետեւ ----- առաւ, ինչպէս ըսած էր: Անմիջապէս գացէք եւ ըսէ՛ք իր ----- թէ յարութիւն առաւ: Անիկա ձեզմէ առաջ ----- կը հասնի եւ հոն պիտի ----- զինք. ահա ըսի ձեզի»:

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը

Նախակրթարան Ա., Բ. եւ Գ. դասարաններու անկիւն

1.- Յիսուս իր աշակերտներուն ոտքերը լուալով ինչի դաս մը տուաւ անոնց.

- ա. համբերութեան
- բ. մաքրութեան
- գ. խոնարհութեան
- դ. ծուլութեան:

2.- Յիսուս ի՞նչ հաստատեց Վերջին Ընթրիքին.

- ա. Սուրբ Հաղորդութիւնը
- բ. Սուրբ Մկրտութիւնը
- գ. Սուրբ Պսակը
- դ. Դրոշմը:

3.- Ո՞վ Յիսուսը երեք (3) անգամ ուրացաւ.

- ա. Յուդան
- բ. Պետրոսը
- գ. Պօղոսը
- դ. Յովհաննէսը:

4.- Յիսուս իր ձերբակալութենէն առաջ ի՞նչ կ'ընէր.

- ա. կ'ուտէր
- բ. կը խմէր
- գ. կ'աշխատէր
- դ. կ'աղօթէր:

5.- Այս տարի ե՞րբ է Ծաղկազարդը. Ապրիլ -- ին:

6.- Ո՞վ գլորեց Յիսուսի գերեզմանը գոցած մեծ քարը.

- ա. Կիները
- բ. Աշակերտները
- գ. Աստուծոյ հրեշտակը

դ. Պահակ զինուորները:

7.- Ոտնլուան շաբթուայ n՞ր օրը տեղի ունեցաւ.

- ա. Երկուշաբթի
- բ. Երեքշաբթի
- գ. Չորեքշաբթի
- դ. Հինգշաբթի:

8.- Վերջին Ընթրիքը շաբթուայ n՞ր օրը տեղի ունեցաւ.

- ա. Երկուշաբթի
- բ. Շաբաթ
- գ. Չորեքշաբթի
- դ. Հինգշաբթի:

9.- Յիսուսի խաչելութիւնը շաբթուան n՞ր օրը տեղի ունեցաւ.

- ա. Ուրբաթ
- բ. Երեքշաբթի
- գ. Չորեքշաբթի
- դ. Հինգշաբթի:

10.- Կիրակի օրը Յիսուսի յարութենէն առաջ ի՞նչ կը կոչուէր.

- ա. Մէկշաբթի
- բ. Շաբաթ
- գ. Կիրակի
- դ. Արեւի օր:

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը
Նախակրթարան Դ., Ե. եւ Զ. դասարաններու անկիւն

1.- Յիսուս ո՞ր օրը պատմեց տասը կոյսերուն առակը.

- ա. Աւագ Երկուշաբթի
- բ. Աւագ Երեքշաբթի
- գ. Աւագ Չորեքշաբթի
- դ. Աւագ Հինգշաբթի:

2.- Յիսուս ո՞ր օրը աղօթեց Գեթսեմանիի պարտեզին մէջ.

- ա. Աւագ Երկուշաբթի
- բ. Աւագ Երեքշաբթի
- գ. Աւագ Չորեքշաբթի
- դ. Աւագ Հինգշաբթի:

3.- Յիսուս ո՞ր օրը մաքրագործեց Տաճարը.

- ա. Աւագ Երկուշաբթի
- բ. Աւագ Երեքշաբթի
- գ. Աւագ Չորեքշաբթի
- դ. Աւագ Հինգշաբթի:

4.- Թուէ՛ Մեծ պահքի վերջին երեք (3) Կիրակիները.

- ա. Դ-----
- բ. Գ-----
- գ. Ծ-----
- դ. Սուրբ Զատիկ:

5.- Ի՞նչ կը կոչուի Ս. Յարութեան յաջորդող Կիրակին (2 պատասխան).

- ա. Նոր Կիրակի
- բ. Կանաչ Կիրակի
- գ. Կարմիր Կիրակի
- դ. Կրկնագատիկ:

6.- Այս տարի Հայոց Յեղասպանութեան քանի՞երորդ տարեդարձն է.

--:

7.- Ո՞ր Տաղաւարը այս տարի Ապրիլ ամսուան մէջ կը տօնենք.

- ա. Ծաղկազարդ
- բ. Ս. Զատիկ
- գ. Այլակերպութիւն
- դ. Ս. Ծնունդ:

8.- Ո՞ր սուրբը գլխատուեցաւ որուն յիշատակը այս տարի Ապրիլ 26-ին կը յիշատակենք.

Ս. -----:

9.- Ե՞րբ կը յիշատակենք Վերջին Ընթրիքը, Ռտնկուան եւ Խաւարումը.

- ա. Աւագ Երկուշաբթի
- բ. Աւագ Երեքշաբթի
- գ. Աւագ Չորեքշաբթի
- դ. Աւագ Հինգշաբթի:

10.- Ե՞րբ կը յիշատակենք Յիսուսի Մատնութիւնը.

- ա. Աւագ Երկուշաբթի
- բ. Աւագ Երեքշաբթի
- գ. Աւագ Չորեքշաբթի
- դ. Աւագ Հինգշաբթի:

Ո՞րն է ճիշդ պատասխանը
Երկրորդականի անկիւն

1.- Ամբողջացո՛ւր Յովհաննէս 11.25.

Ես եմ ----- եւ -----:
Ան որ ինձի կը -----,
Թէպէտեւ ----- պիտի -----:

2.- Չատիկին, ողջոյն տուողը կ'ըսէ.
- Քրիստոս ----- ի -----
եւ ստացողը կը պատասխանէ
----- է ----- Քրիստոսի:

3.- Կիրակիներու ո՞ր շաբթը շիտակն է.

- ա. Ս. Չատիկ, Նոր Կիրակի, Կանաչ, Կարմիր
- բ. Նոր Կիրակի, Կանաչ, Կարմիր, Ս. Չատիկ
- գ. Ս. Չատիկ, Նոր Կիրակի, Կարմիր, Կանաչ
- դ. Կրկնազատիկ, Ս. Չատիկ, Նոր Կիրակի, Կանաչ:

4.- Ի՞նչ կը յիշատակենք
Ծաղկազարդին նախորդող Շաբաթ
օրը.

Ղ-----ը:

5.- Յուդա ե՞րբ համաձայնեցաւ
մատնել Յիսուսը:

- ա. Աւագ Երկուշաբթի
- բ. Աւագ Երեքշաբթի
- գ. Աւագ Չորեքշաբթի
- դ. Աւագ Հինգշաբթի:

6.- Խաւարման գիշերուայ ընթացքին
քանի՞ հատուածներ կը կարդացուին
Աւետարանէն.

- ա. 6 կամ 12
- բ. 3 կամ 13
- գ. 7
- դ. 13:

7.- Որո՞նք առաջին անգամ գտան
Յիսուսի պարապ գերեզմանը.

Մարիամ ----- եւ -----
Մարիամը:

8.- Յիսուսի ո՞ր երկու աշակերտները
միւսներէն առաջ վազեցին դէպի
պարապ Գերեզմանը (գրէ շիտակ
շաբթով).

Յ----- եւ -----:

9.- Յուդա ի՞նչ ստացաւ Յիսուսը
մատնելուն համար.

- ա. 20 արծաթ դահեկան
- բ. 30 արծաթ դահեկան
- գ. 20 ոսկի դահեկան
- դ. 30 ոսկի դահեկան:

10.- Յուդան ինչպէ՞ս մատնեց
Յիսուսը.

-----:

Ինչպե՞ս ոգեկոչել Մեծ Եղեռնի նահատակներուն անմահ յիշատակը

Ապրիլ 24, 1915 - 2014

Ոգեկոչենք Մեծ Եղեռնի նահատակներուն անմահ յիշատակը նաեւ՝

- . Ապրելով Հայադրոշմ կեանք մը,
- . Վառ պահելով հայաստանեայց եկեղեցւոյ տօներն ու ազգային ասանդութիւնները,
- . Լսելով, մտիկ ընելով ու երգելով մեր Հայանուագ շարականներն ու երգերը,
- . Ամուր կառչած փաւով մեր հայավայել բարի բարքերուն ու սովորութիւններուն
- . Կարդալով ու կեանքի վերածելով մեր հայագրեալ Աստուածաշունչը եւ մանաւանդ ՍԻՐԵԼՈՎ Հայր Ամբողջ տարուան ընթացքին:

«Պիտի հանեմ
 ձեզ ձեր
 գերեզմաններէն.
 կենդանութեան
 շունչ պիտի
 տամ, իմ հոգիս
 պիտի տամ ձեզի,
 եւ ձեզի ձեր
 երկիրը պիտի
 վերադարձնեմ»:
 Եզեկիէլ 37.14